

Kolekcje bez granic. Zasoby bibliotekarskie nt. (Górnego) Śląska, innych regionów kulturowych w Niemczech oraz w Europie Środkowo-Wschodniej

W dniach 12–14 września 2017 roku w Katowicach odbyło się międzynarodowe bibliotekarskie sympozjum naukowe zorganizowane przez Martin-Opitz-Bibliothek z Herne i Bibliotekę Śląską. Partnerami spotkania byli: Muzeum Śląskie w Katowicach, Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen, Deutsches Kulturforum östliches Europa oraz Digitales Forum Mittel- und Osteuropa. Konferencja została sfinansowana przez Pełnomocnika Rządu Republiki Federalnej Niemiec ds. kultury i mediów. Celem spotkania były wymiana doświadczeń, omówienie możliwości współpracy i prezentacja nowych projektów.

Konferencja została otwarta przez dyrektora Biblioteki Śląskiej Jana Malickiego. Przemówienia wstępne wygłosili: członek Zarządu Województwa Śląskiego Henryk Mercik, wiceprezydent Katowic Waldemar Bojarun, prorektor Uniwersytetu Śląskiego Ryszard Koziółek, Nicole Zeddies z Referatu K 44 die Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien oraz dyrektor Martin-Opitz-Bibliothek Hans-Jakob Tebarth. Trzydniowe obrady zostały podzielone na kilka sesji tematycznych, poświęconych historii i kulturze, dokumentacji dziedzictwa kulturowego, prezentacji działalności bibliotek, archiwów i instytucji, a także próbie udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące potrzeb współczesnego bibliotekarstwa.

Referat inauguracyjny sesję wygłosiła Ewa Chojecka (Uniwersytet Śląski), która mówiła o procesie postindustrializacji Górnego Śląska na przykładzie fotografii Thomasa Voßbecka. Sesję poświęconą rozważaniom nad historią i kulturą otworzył

Ryszard Kaczmarek (Uniwersytet Śląski, Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej), który w referacie *Górnośląska prasa niemiecka do 1945 roku w zbiorach Biblioteki Śląskiej w polskich i niemieckich badaniach historycznych* podkreślał konieczność przygotowywania prac naukowych na temat Górnego Śląska w oparciu o niemiecką prasę i czasopisma. Andrzej Michalczyk (Ruhr-Universität Bochum) przedstawił złożoność i dynamiczność pojęcia „tożsamości” na Górnym Śląsku. Kolejni reprezentanci Uniwersytetu Śląskiego przybliżyli słuchaczom zagadnienia związane z literaturą niemiecką powstającą na Górnym Śląsku po 1945 roku. Grażyna Barbara Szewczyk omówiła percepcję literatury niemieckiej w oparciu o twórczość Horsta Bienka, Janoscha, Augusta Scholtisa i Antona Oskara Klaußmanna, zaś Michał Skop scharakteryzował twórczość publicystyczną i literacką Wilhelma Szewczyka. Referat Wolfganga Keßlera przybliżył postać Viktora Kaudera, bibliotekarza i publicysty, organizatora życia kulturalnego mniejszości niemieckiej na Śląsku w latach 1926–1939 i dyrektora oddziału katowickiego Schlesische Landesbücherei w czasie II wojny światowej.

Drugi dzień konferencji zapoczątkowały Barbara Fichtl i Elke Bauer (Herder-Institut w Marburgu), które zaprezentowały szkic konceptu i główne idee przyświecające budowaniu portalu internetowego „Geschichte und kulturelles Erbe östliches Europa”. Charakter typowo warsztatowy miała dyskusja nad projektem, organizatorki portalu chciały poznać preferencje zebranych odnośnie funkcji tworzonej platformy. Uczestnicy konferencji podzielili się na grupy, by pod opieką moderatorów dyskutować nad podstawowymi zagadnieniami i problemami związanymi z budową portalu i jego możliwościami. Zgodnie podkreślono, że wyróżnikiem powstającego portalu internetowego powinna być przejrzystość i realizacja impulsów płynących ze strony użytkowników.

Przedmiotem sesji poświęconej dokumentacji dziedzictwa kulturowego były wystąpienia przedstawicieli instytucji kulturalnych z Polski, Niemiec i Czech. Stronę polską reprezentowali przedstawiciele Biblioteki Śląskiej w Katowicach, któ-

rzy przybliżyli słuchaczom księgozbiór rodu Oppersdorffów (Mateusz Ściążko) i archiwum rodowe Gruttschreiberów (Marta Kasprowska-Jarczyk), a także przedstawiciele Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu. Monika Wójcik-Bednarz scharakteryzowała współpracę swojej biblioteki z krajami niemieckojęzycznymi. Silke Findeisen (Haus Schlesien w Königswinter) omówiła polsko-niemieckie projekty wystawowe, związane z zagadnieniami ucieczki, wypędzenia i opuszczenia ojczyzny, którym towarzyszyło forum dyskusyjne. Vasco Kretschmann, będący pełnomocnikiem ds. kultury i mediów w Kulturreferat für Oberschlesien w Ratingen, przedstawił działalność miejscowego Oberschlesisches Landesmuseum. Jitka Stießová (Uniwerszta Palackého w Ołomuńcu) zaprezentowała elektroniczną bazę danych niemiecko-morawskiej literatury („Literarische Landkarte der deutschmährischen Autoren”), będącą źródłem wiedzy na temat biografii i twórczości autorów związanych ze Śląskiem Morawskim.

W trzecim dniu symposium odbyła się sesja „Aktualne pytania nt. bibliotekoznawstwa”, w czasie której wiele mówiono o projektach digitalizacyjnych, sposobach przechowywania, utrzymania i rozpowszechniania zdigitalizowanych materiałów, a także o rozmaitych bazach danych i poprawieniu możliwości wyszukiwania materiałów. Reinhard Feldmann (Universitäts- und Landesbibliothek Münster) przy okazji prezentacji zbiorów przemysłowych i geonaukowych podniósł szereg postulatów odnośnie digitalizacji. Zwrócił uwagę na konieczność standaryzacji tego procesu i mówił o potrzebie tworzenia narodowej strategii digitalizacyjnej. Jürgen Warmbrunn (Herder-Institut) mówił o pilotowym programie digitalizacji wycinków prasowych. Jan Schrastetter przedstawił stronę Bibliothek des Digitalen Forums Mittel- und Osteuropa (DiFMOE), której zasadniczym celem jest udostępnianie niemieckich czasopism w wersji cyfrowej. Reprezentanci Martin-Opitz-Bibliothek przybliżyli zebrany: zbiorowy katalog nt. historii i kultury Niemców w Europie Środkowo-Wschodniej / Verbundkatalog VOE (Hans-Jakob Tebarth), koncepcję bazy danych linków (Bern-

hard Kwoka), projekt wykorzystujący i przetwarzający zdigitalizowane materiały specjalne rozmaitych formatów (Arkadiusz Danszczyk).

W czasie konferencji zaprezentowano również działalność i omówiono stan zasobu kilku bibliotek niemieckich zajmujących się gromadzeniem materiałów dotyczących szeroko pojmowanej Europy Wschodniej (m.in. Biblioteka Deutsches Polen-Institut w Darmstadt, Nordost-Bibliothek w Lüneburg, Biblioteka i Archiwum Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas w Monachium, Bayerische Staatsbibliothek w Monachium czy Biblioteka Deutsches Historisches Institut w Warszawie).

Symposium towarzyszyła prezentacja najnowszych wydawnictw polskich i niemieckich związanych ze Śląskiem. W pierwszym dniu obrad odbyło się spotkanie z Marcinem Wiatrem, w czasie którego zaprezentowano książkę *Literarischer Reiseführer Oberschlesien: fünf Touren durch das barocke, (post)industrielle, grüne, mystische Grenzland*, wydaną przez Deutsches Kulturforum östliches Europa w 2016 roku. Jak podkreślił sam autor, jest to emocjonalny przewodnik po literaturze traktowanej jako miejsce dialogu. Dodatkowo uczestnicy sesji odwiedzili Muzeum Śląskie (12 września) i Muzeum Organów Śląskich w Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego (13 września), a także zwiedzali budynek Biblioteki Śląskiej (14 września).